

Asia: VN/18046/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettuun lakiin ehdotetusta muutoksesta?

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (SRTL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamisesta.

SRTL on noin 6 000:n rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtävissä palvelleiden kriisinhallintaveteraanien perustamien yhdistysten muodostama itsenäinen maanpuolustus-, veteraani- ja etujärjestö. Kaikkiaan suomalaisia on vuodesta 1956 lähtien osallistunut aseellisiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä ja reserviläisistä sekä erikseen nimetyistä asepalvelusta suorittamattomista henkilöistä yli 55 000 lähtijää. SRTL on myös siviilikriisinhallintatehtävissä palvelleiden etujärjestö.

Hallituksen esityksen luonnoksen perusteluissa muun ohella todetaan, että Orpon hallituksen ohjelmaan on sisällytetty kirjauksia kriisinhallintatehtäviin osallistuvien aseman parantamisesta, erityisesti psyykkisen tuen ja hoidon saatavuuden sekä jatkuvuuden varmistamiseksi. Lisäksi kriisinhallintaoperaatioihin lähtevien ja sieltä palaavien tukiverkoston muodostavat monet eri toimijat. Sopeutumisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tuella ennen operaatiota, sen aikana ja operaation jälkeen on tärkeä merkitys kriisinhallintaan osallistuvien hyvinvoinnin ja terveyden kannalta.

SRTL:n mielestä hallituksen ohjelman kirjaukset ja tavoitteet kriisinhallintatehtäviin osallistuvien aseman parantamiseksi ovat välttämättömiä ja toivottuja. Lausuntonamme esitämme sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavaa.

Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä koskee sekä sotilaalliseen että siviilikriisinhallintaan ja humanitäärisiin tehtäviin osallistuvia. Laki sisältää säännökset psyykkisen tuen korvaamisesta. Laissa on huomioitu kriisinhallintatehtävien erityiset olosuhteet ja korvauspiiri on osittain laajempi kuin sotilastapaturmalaissa tai muissa pakollisissa työtapaturmia ja ammattitauteja koskevissa laeissa. Esitysluonnoksen mukaan tehtäviin liittyy erilaisia merkittäviä fyysisiä riskejä, kuten epävakaa turvallisuustilanne, tartuntataudit, huono hygienia ja vaaralliset olosuhteet. Lisäksi olosuhteet aiheuttavat merkittävää henkistä kuormitusta.

Sekä sotilaalliset että siviilioperaatiot toteutetaan usein rinnakkain samoissa haastavissa ympäristöissä ja olosuhteissa, joissa henkilöstö on riippuvainen operaation järjestäjän tarjoamista tukipalveluista ja paikallisista olosuhteista. Tämä rajoittaa henkilöstön omia vaikutusmahdollisuuksia olosuhteisiin.

Lain kyseisen säännöksen on tarkoitus turvata niin sanotun matalan kynnyksen psyykkisen tuen saaminen sitä tarvitseville. Tuen tarpeen arvioinnin suorittaa Valtiokonttorin osoittama hoitopaikka eli HUS.

Lain soveltamiskäytännön myötä on havaittu tiettyjä kehittämistarpeita, joita olemme jo aiemmin tuoneet esille yhteistoiminnassa Puolustusvoimien ja -ministeriön kanssa.

Psyykkisen tuen määrääjän laskeminen:

Hallituksen esityksen luonnoksen perusteluissa todetaan, että psyykkisen tuen tarve voi kriisihallintatehtävistä palaamisen jälkeen ilmetä vasta pitkänkin ajan kuluttua. Lain 11 §:n mukaisen tuen piiriin hakeutumiselle ei ole aikarajaa.

Voimassa olevan lain mukaan palvelukseen osallistuneelle voidaan korvata psyykkistä tukea tai hoitoa enintään yhden vuoden ajan tuen tarpeen ilmenemisestä. Esitetty määrääjän pidentäminen yhden vuoden sijaan kahteen vuoteen on tärkeä askel oikeaan suuntaan. SRTL on kuitenkin aiemmin eri yhteyksissä korostanut, että kiinteästä ja keinotekoisesta määräajasta tulisi luopua kokonaan. Useinkaan ei voida todeta, että psyykkisen tuen ja hoidon tarpeet olisivat kahden vuoden kuluttua lakanneet. Päinvastoin; erityisesti PTSD-oireet voivat, paitsi ilmetä vasta vuosien päästä palveluksen päättymisestä, kestää esitettyä kahden vuoden määräaikaa kauemmin.

Määrääjän kulumisen tulee kuitenkin aloittaa siitä hetkestä, kun hoitosuhde Valtiokonttorin hyväksymän terapeutin tai muun terveydenhuollon laillistetun ammattihenkilön kanssa todella alkaa – ei siitä, kun diagnoosi on todettu, kuten nyt käytännössä toimitaan. Erityisesti monimutkaisten psyykkisten häiriöiden kohdalla hoitosuunnitelman laatiminen, hoidon käynnistäminen sekä luottamuksellisen hoitosuhteen rakentaminen vievät aikaa.

On potilaan oikeusturvan ja hyvinvoinnin mukaista, että hoitoon varattu määräaika kohdistuu tosiasialliseen hoitoon eikä byrokraattisiin viiveisiin tai sopivan *asiantuntijan* etsimiseen. Tämä uudistus ei sinällään lisää hoidon tuomia kustannuksia vaan varmistaa sen, että hoito ei jää ajan puutteen tai saumattoman palveluketjun takia kesken.

Näkemyksenne tämän lain muutoksen vaikutuksista?

Hoidon jatkuvuus ja sujuvuus

SRTL:n mielestä uudistuksessa tulee varmistaa, että hoitoon varattu määräaika ei estä hoidon katkeamatonta toteutumista. Nykyisen tieteellisen tiedon pohjalta harkittavaksi esitetään, onko hoidon maksimiaikaa määriteltävä ollenkaan, jos tavoitteena on määriteltöinen ja laadukas vaikeiden psyykkisten oireiden kuten PTSD hoito. Vastuun potilaan ohjaamisesta ja palveluketjun toimivuudesta tulee olla tiivistä ja Valtiokonttorin roolin ohjaavana ja koordinoivana tahona selkeä.

Korvausten saamiseksi psyykkistä tukea tarvitsevan tulee hakeutua hoitoon Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) psykiatrisen konsultaatiopoliklinikan kautta. HUS:n lääkärin lausunto psyykkisen tuen tai hoidon tarpeesta on edellytyksenä Valtiokonttorin myöntämälle maksusitoumukselle. Maksusitoumuksen saatuaan tuen tarpeessa oleva itse etsii tuen tai hoidon toteuttajan kotiseudullaan yleisesti tarjolla olevien sosiaali- ja terveystalvelujen piiristä.

SRTL:n mielestä HUS:lle kuuluvia tehtäviä ensimmäisenä konsultaatiopaikkana tulisi siirtää myös muiden hyvinvointialueiden vastaaville yksiköille maan eri alueilla. Tällöin parannettaisiin matalan kynnyksen periaatteen toteutumista ja taattaisiin yhdenvertainen hoitoon pääsy kotiseudulla nykyistä paremmin.

Erikoistason henkilöstön saatavuus

Vakava pullonkaula liittyy erikoistason psykoterapeuttien ja hoitohenkilöstön riittävyyteen. Tämä on huomioitava poikkihallinnollisesti lainsäädännön toimeenpanossa ja koulutuspoliittisena sekä erikoispätevöitymistä korostavana kehittämiskohteena.

SRTL:n mielestä hallituksen esitykseen tulisi lisätä velvoite seurata ja tukea erikoistuneen hoitohenkilöstön koulutuksen ja määrän lisäämistä, jotta lain velvoitteiden toteutuminen ei esty resurssipulan vuoksi.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta

Hallituksen esityksen luonnoksessa, jossa ehdotetaan muutoksia erityisesti tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:ään, pyritään parantamaan kriisinhallintatehtäviin osallistuneiden asemaa. Tavoitteena on erityisesti vahvistaa psyykkisen tuen ja hoidon saatavuutta ja jatkuvuutta. Lakimuutoksella vastataan esiin nousseisiin käytännön ongelmiin, jotka vaikeuttavat laadukkaan hoidon toteutumista kriisinhallintaveteraaneille.

Esitetyt muutokset *SRTL:n ehdottamin tarkennuksin* tukevat paremmin kriisinhallintaveteraanien oikeutta vaikuttavaan ja oikea-aikaiseen hoitoon heidän erityistarpeensa huomioiden.

Toteutuessaan esitys parantaa merkittävästi kriisinhallintatehtävissä palvelleiden asemaa, kunhan mainintaa hoitoa koskevasta määräajasta harkitaan viimeisimmän tieteellisen tiedon valossa tarkemmin, palveluketjusta saadaan aukoton ja koulutusresurssit turvataan pitkäjänteisesti.

Ala-Sankila Jorma
Suomen Rauhanturvaajaliitto ry